

1. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДАЛ України), ф. 359, оп. 1, спр. 2. – 42 арк.
2. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 1. – 17 арк.
3. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 119. – 133 арк.
4. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 195. – 149 арк.
5. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 202. – 180 арк.
6. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 209. – 207 арк.
7. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 217. – 14 арк.
8. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 29. – 119 арк.
9. ЦДАЛ України, ф. 359, оп. 1, спр. 381. – 269 арк.
10. Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО), ф. 69, оп. 1, спр. 592. – 24 арк.
11. “Домашня війна серед українського громадянства” // Громадський голос. – 1937. – 23 жовтня. – С. 1.
12. Дядюк М. В. Липинський на сторінках щоденника й у листах Осипа Назарука / М. В. Дядюк // Молода нація. – 2002. – № 4. – С. 127–160.
13. Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча / О. Єгрешій. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – 166 с.
14. Лисяк-Рудницький І. О. Назарук і В. Липинський: історія їхньої дружби і конфлікту / І. Лисяк-Рудницький // В’ячеслав Липинський. Архів. Т. 7 : Листи Осипа Назарука до В’ячеслава Липинського. – Філадельфія (Пенсільванія), 1976. – С. XV–XCVII.
15. Москалюк М. Українська католицька народна партія і проблема польсько-українського порозуміння / М. Москалюк // Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. – Івано-Франківськ : Плай, 1997. – С. 221–224.
16. Назарук О. Зі Львова до Варшави. Утеча перед совітами в пам’ятних днях 2–13 жовтня 1939 / О. Назарук. – Л., 1995. – 95 с.
17. Назарук О. Пресове порозуміння: як ми на нього дивимось передовсім зі становища католицького світогляду / О. Назарук // Нова Зоря. – Л. ; Станіславів, 1938. – 5 травня. – С. 2.
18. Сосновський М. Шляхи реалізації концепції всеукраїнської єдності / М. Сосновський // Перший світовий Конгрес вільних українців : матеріали. – Вінніпег ; Нью-Йорк ; Лондон, 1969. – С. 3–48.
19. Чайковський А. Внутрішні причини невдач нашої державности / А. Чайковський // Діло. – 1938. – 1 листопада. – С. 2.
20. Швагуляк М. Маловідома сторінка політичного життя Західної України / М. Швагуляк // Записки НТШ. – Т. ССХХVIII. – 1999. – С. 207–248.
21. Швагуляк М. Осип Назарук: сторінки біографії / М. Швагуляк // Український Ліс. – 1995. – № 1. – С. 57–58.

In the article public-political activity Osypa Nazaruka on Western Ukraine in 30th years is considered. Consolidation actions in which took part to O. Nazaruk were directed on the union of efforts of natsionalno-dergavniitsih forces for the fight against the offensive of the Polish mode.

Key words: *O.Nazaruk, public-political activity, consolidation, catholicism, conservatism.*

УДК 94 (477.87)

ББК 63.3 (4 Укр) 628

Сергій Адамович

ПАВЛО РОБЕРТ МАГОЧІЙ – ІДЕОЛОГ ПОЛІТИЧНОГО РУСИНСТВА

У статті досліджується діяльність ідеолога й одного з провідних організаторів русинського руху в Україні П.Р.Магочія. Автор у публікації стверджує, що ідеологія русинського руху створена штучно на основі стародавньої самоназви жителів Закарпаття.

Ключові слова: *політичне русинство, сепаратизм, націонал-демократичні організації, автономія, національність, етнос, регіон.*

Дезінтеграційні процеси у СРСР в кінці 80-х рр. ХХ ст. і національне відродження в УРСР знайшли відображення в розгортанні політичного русинства на Закарпатті. У регіоні зусиллями активістів – представників русинської етнографічної групи було започатковано рух, що спрямовувався на прищеплення русинам окремої від укра-

інців ідентичності й використання етнічної окремішності задля обґрунтування вимог автономного статусу Закарпаття.

Спроби неупередженого об'єктивного аналізу явища політичного русинства в українській історіографії здійснили Ю.Балега, С.Віднянський, О.Гаврош, М.Зан, І.Курас, О.Майборода, О.Мишанич, М.Панчук, В.Піпаш.

Відзначимо, що, попри окремі спроби наукового дослідження політичного русинства, в історіографії ще не проведено детального аналізу ідеології сучасного русинського руху, не дано характеристику поглядів лідерів русинства та їх ролі в процесі становлення незалежної України. У зв'язку із цим, ставимо завдання проаналізувати в статті ідейну спадщину та політичну діяльність провідника й ідейного натхненника світового русинства канадського вченого Павла Роберта Магочія.

Початок дискусій з проблем русинів було покладено на науковій конференції в м. Гонолулу на Гавайях 20 листопада 1988 р., на якій учені США, Канади, Польщі порушили питання етногенезу та політичної історії лемків-русинів [19, с.117]. Проблемі лемків-русинів була присвячена конференція “Лемки в історії і культурі Карпат” (Сянок, жовтень 1990 р.) [8, с.154; 9, с.175–176].

Закарпатська еміграція в США й Канаді 13–15 липня 1990 р. у м. Кейн, 19–21 жовтня 1990 р. у м. Торонто виступила проти політичного русинства на Закарпатті, засудила спроби штучного створення “русинського народу” [23, с.7]. З ініціативи Рахівської організації Руху та районного об'єднання Товариства української мови імені Т.Г.Шевченка в січні 1991 р. було організовано конференцію “Гуцульська республіка та національно-визвольний рух на Закарпатті 1918–1919 рр.”. Більшість її учасників заявила, що “русини – плоть від плоті, кров від крові українці...” [21, с.2].

Натомість лідерство в науковому обґрунтуванні теорії політичного русинства приписується П.Р.Магочію. Дослідник народився в 1945 р. у родині угорця та карпатської русинки в м. Енглвуд (штат Нью-Джерсі, США). Навчався в Ратгерському та Принстонському університетах. П.Р.Магочій викладав у Гарвардському університеті й у Гебрейському університеті в Єрусалимі. З 1996 р. П.Р.Магочій належить до Королівського товариства Канади [26]. Він є автором понад 450 публікацій з історії, етнічних, політичних наук, мовознавства, картографії та бібліографії.

Цей учений здійснював також й організаційну опіку над русинським рухом, включно з керівництвом Світовою радою русинів. На його думку, “русини є етнічною групою зі всіма потрібними “об'єктивними” характеристиками: окремою мовою, історичними традиціями, територією, звичаями. На цій основі самостійна національність потенційно можлива” [17, с.7].

Однак ряд учених і громадських діячів наголошує, що наукова позиція канадського дослідника була зумовлена його залежністю від радянських спецслужб. Так, Ю.Балега, опираючись на власний досвід, висунув звинувачення П.Р.Магочію в підтримці з боку органів держбезпеки ще в доперестройковий період [1, с.89–90]. П.Р.Магочія навіть звинувачували в тому, що він співпрацював з розвідкою комуністичної Чехословаччини [30, с.62; 3, с.9].

Те, що П.Р.Магочій був агентом спецслужб двох держав, поінформував у 1998 р. в інтерв'ю газеті “Независимость” також один із провідних аналітиків КДБ СРСР В.Школьник [27, с.17].

Відзначимо, що ще під час I Світового конгресу русинів у 1991 р. у Межилаборцях (Словаччина) П.Р.Магочій визнавав: “Відповідь... чи русини становлять окрему народність – за можливим винятком русинів Воєводини, негативна”. Він вважав, що русини як етнічна група мають теоретичний потенціал розвинути в окрему народність або стати складовою частиною іншої народності [12, с.6].

Дослідник погоджувався, що наукова правда не є на боці русинського питання, а русини не мають літературної мови та своєї держави. Однак він стверджував, що оцінка

науки може змінитися, мова буде створена інтелігенцією, а державність в умовах регіоналізації Європи втрачає значення [12, с.9].

Учений закликав русинські організації Закарпаття підтримати перетворення Радянського Союзу у федеративну державу, у якій Україна керуватиме своїми справами. Крім того, українцям треба було нагадувати, що всесоюзна тенденція до децентралізації повинна також відбуватися в межах кожної республіки. Попри відсутність у русинів нації, мови тощо, П.Р.Магочій вважав, що “українці мусять зрозуміти, що в їхньому інтересі підтримувати русинський рух на Закарпатті або принаймні бути нейтральним. Інакше вони й надалі відчужуватимуть русинів” [12, с.12–13].

П.Р.Магочій спочатку визнавав походження етноніму русин через існування Київської Русі й належність до східнослов'янського світу, але зауважував, що хоч карпатські русини у своїй історії були під владою “цілого кола держав, але вони все хотіли мати хоч якесь самоуправління” [13, с.10]. Проте в праці “Народ нізвідки: Ілюстрована історія карпаторусинів” учений стверджує, що Карпатська Русь ніколи не була під гегемонією Київської Русі чи якогось іншого східнослов'янського політичного утворення [16, с.37].

На думку П.Р.Магочія, предками карпаторусинів можна вважати: 1) праслов'янські народи, які прийшли до низовини Дунаю з гунами й аварами; 2) білих хорватів; 3) русинів з Галичини й Подолії; 4) порусинщених волохів з Південного Сходу [16, с.37]. Західною межею Карпатської Русі дослідник називає західну адміністративну межу Львівської та Івано-Франківської областей [2, с.21].

П.Р.Магочій веде мову про 740 тис. русинів у Закарпатті й 1 млн 640 тис. загалом у світі та поділяє “карпаторусин” на західну й східну етнографічну групи. Західна група, на його думку, складається з лемків і руснаків, які заселяють Польщу й Словаччину. Східну групу (Закарпатська область і регіон Марамуреш у Румунії) складають долиняни, верховинці та частина гуцулів [16, с.11, 27].

За цим самим територіальним принципом П.Р.Магочій поділяє діалекти русинів на східну й західну групи. Рисами, які відрізняють мову русинів, він вважає також наголос: західна (лемківська) група має фіксований наголос на передостаннім складі слова, а східна – біжучий; і словниковий запас [16, с.21].

Однак русинські лідери погоджувалися з невизначеністю статусу русинської мови. Так, І.Петровці закликав у 1999 р. у часописі “Русинська бесіда”: “А пишучі русини най кожний пише по своєму, кожний – тко як може” [31, с.1]. Натомість П.Р.Магочій визнає, що діалектна диференціація є однією з причин відсутності єдності між кодифікаторами мови Закарпаття. Крім того, він зазначає, що русини не мають загальної граматичної термінології, і сам етнонім “русин” є семантично заплутаним [14, с.27].

П.Р.Магочій намагався активізувати просвітницьку працю русинів у регіоні й боровся проти усобиць усередині русинського руху. Так, на II Світовому конгресі русинів у 1993 р. у м. Крилиці (Польща) П.Р.Магочій поставив завдання “вдосконалити методи поширення виданих матеріалів... щоби широкі кола русинської громадськості мали більший доступ до опублікованих матеріалів”. Він підтримав організацію в Україні експериментальних русинських шкіл [16, с.30–33].

У зв'язку з активізацією русинства на виконання доручень Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. і від 25 вересня 1996 р., Держкомітет України у справах національностей та міграції підготував директиву “План заходів щодо розв'язання проблем українців-русинів” (№ 13–884/2 від 7. 10.1996 р.).

Пункти плану, який приписують І.Курасу, свідчили, що держава прийняла рішення радикально розв'язати проблему політичного русинства. З точки зору русинських лідерів, цей документ був спрямований на остаточну асиміляцію русинів як таких [33, с.63]. Зокрема, перед МЗС України, Міністерством юстиції України та НАН

України ставилося завдання своїми засобами впливу чітко “окреслити і задекларувати безперспективність ідей відокремлення чи автономізації Закарпаття на будь-якій основі – культурній, етнічній, адміністративно-територіальній тощо” [28, арк.1, 4].

На Генеральну прокуратуру України, МВС України та Закарпатську облдержадміністрацію було покладено обов’язки, застосовуючи норми чинного законодавства, здійснювати попереджувально-роз’яснювальну роботу з лідерами й активістами політичного русинства, спрямовану “на запобігання розширенню його впливу та недопущення створення політичних структур з чітко вираженою сепаратистською спрямованістю” [28, арк.2–5].

Завдяки очолюваному П.Р.Магочієм Карпато-русинському дослідному центру в США, про “План заходів...” були поінформовані американські засоби масової інформації, міжнародні організації та Конгрес США [16, с.42].

Визнання русинської національності, внесення “русинів” до офіційного переліку національностей, припинення інформаційного блокування русинства стало лейтмотивом також виступів на V Світовому конгресі русинів (24–27 червня 1999 р., м. Ужгород). Конгрес звернувся до органів державної влади з вимогою офіційно засудити кривди, вчинені русинському народові тоталітарним режимом під час приєднання Закарпаття до СРСР – УРСР, усунути практику негласного переслідування прихильників русинського руху, які працюють у державних структурах. Крім того, Конгрес вимагав відкрити в Ужгородському державному університеті кафедру русинської мови і літератури та відділення в Мукачівському педучилищі, створити Науковий центр русиністики та ввести в шкільні програми вивчення русинської історії, фольклору, літератури й мови [6, с.15–16].

У виступі П.Р.Магочія на конгресі прозвучала компромісна теза, що “карпатські русини нікуди не подінуться, також як і українці і Україна... нам долею призначено жити разом” [15, с.22]. Учений цими словами в обмін на визнання за русинами статусу нації обіцяв політичну лояльність щодо Української Держави.

На Світовому конгресі русинів у 1999 р. П.Р.Магочій також підняв питання: “Ми вже постаріли або старіємо”, і закликав омолоджувати русинський рух [15, с.24]. Частина русинських лідерів визнавала, що стиль роботи керівництва Общества Подкарпатських Русинів і допомога деяких закордонних організацій не сприяли нормальному діалогу русинських організацій з владою для досягнення загальнорусинського інтересу [18, с.30].

Чергова спроба консолідації зусиль русинських організацій відбулася під час VI Світового конгресу русинів у 2001 р. у м. Прага. На ньому П.Р.Магочій визначив у виступі такі завдання руху: 1) адміністративні справи (офіційна реєстрація Світового конгресу в якійсь країні проживання русинів і приєднання нових асоційованих членів); 2) молодіжна активність (організація світового форуму русинської молоді); 3) громадська активність (систематична робота з владами країн, де проживає русинське населення, і з міжнародними організаціями) [11, с.58–59].

Одночасно лідер Світової ради русинів О.Зозуляк в інформаційному повідомленні Закарпатській облдержадміністрації після конгресу зазначив, що “не маємо жодних автономістських амбіцій, навпаки, підтримуємо вступ держав, де проживають русини, до таких європейських і трансатлантичних структур, як Європейський союз, НАТО, проте будемо прагнути, щоби в новій інтегрованій Європі права національних меншин-русинів були забезпечені і дотримані...” [7, с.65].

Проте вже у 2003 р. на VII Світовому конгресі русинів було поставлено питання: “Беручи до уваги величезні фінансові витрати і людську енергію чи буде змога в майбутньому і бажання продовжувати організовувати наші конгреси у “старім” форматі”. Відзначимо, що конгрес уперше був зареєстрований як юридична особа в Словаччині й відбувався разом з I міжнародним форумом русинської молоді [16, с.59–60].

П.Р.Магочій на конгресі сформулював такі напрями роботи русинського руху: бізнес, наука й молодь. Він запропонував, щоб русини користувалися послугами підприємницьких структур, які б перебували у власності русинів, а видавнича діяльність русинських організацій мала стати більш прибутковою. Крім того, П.Р.Магочій запропонував поновити практику проведення наукових конференцій та активізувати наукову роботу. Натомість русинська молодь мала взяти на себе просвітницьку місію популяризації русинської ідеї серед населення Закарпаття [16, с.64–66].

20 лютого 2007 р. в облраді відбулося засідання “круглого столу”, який чи не вперше об’єднав керівників русинських організацій різного спрямування. У ньому взяли участь також П.Р.Магочій як голова Світової ради русинів, заступник голови облради М.Мартин, представники КПУ, СПУ, ВГО “Батьківщина” і партії “Наша Україна”. Учасники наради радикалізували вимоги й заявили, що “русинський рух набуває національно-визвольного змісту” [22, с.345].

Більше того, Закарпатська облрада на сесії 7 березня 2007 р. ухвалила рішення визнати русинів корінною національністю Закарпаття. Своїм прапором нова національність обрала триколон: синя, біла й червона смуги, а задля остаточного закріплення варіанта прапора русини вимагали провести обласний референдум [25, с.1]. Крім того, облдержадміністрація при фінансуванні національно-культурних потреб мала враховувати інтереси русинів області [34].

За два тижні до сесії облради прес-служба облдержадміністрації розповсюдила повідомлення про зустріч керівництва області з П.Р.Магочієм. На зустрічі порушувалося питання про необхідність визнати національність “русин” [20, с.3].

7 червня 2008 р. у м. Мукачеве відбувся I європейський конгрес подкарпатських русинів. На конгрес прибули русинські організації Закарпаття, а також представники Росії та Чехії. Закордонне представництво було не дуже потужним, бо русинські організації інших країн не бажали мати нічого спільного з організатором – Соймом подкарпатських русинів, керівник якого о. Д.Сидор характеризувався панслов’янськими та промосковськими поглядами.

Попри заяви про свою толерантність, учасники конгресу прийняли “Меморандум”, у якому звернулися до ЄС, Чеської республіки та Російської Федерації з проханням визнати автономію краю з конституційною назвою “Подкарпатская Русь”, а також на перехідний період виступити гарантами відновлення законного статусу суверенного народу з перспективами вступу в ЄС. За це конгрес гарантував безперебійний транзит енергоносіїв до Європейського Союзу. Новим аспектом звинувачень української влади стала заява про реальну загрозу національному миру й стабільності в краї через існування переповненого табору для нелегалів у с. Павшино [34].

25 жовтня 2008 р. у м. Мукачеве був проведений II європейський конгрес подкарпатських русинів. На ньому було проголошено республіку Подкарпатську Русь у статусі від 22 листопада 1938 р., яка мала стати спеціальною самокерованою територією й суб’єктом міжнародного права в складі України. Було також обрано виконавчу владу з 50 осіб. Учасники конгресу звернулися до облради з проханням до 1 грудня 2008 р. оголосити територію Закарпаття автономною республікою і перейменувати її в “Подкарпатську Русь”.

Натомість П.Р.Магочій використав конгреси для звинувачення України в антидемократичності. На сторінках інтернет-ресурсу “Української правди” він зауважив, що в результаті відмови України визнати русинів, люди вимушені вдаватися до відчайдушних, іноді екстремальних кроків [10].

Серед русинських активістів дійшло до розколу на так званих “поміркованих” русинів з табору, яким керував П.Р.Магочій, і “радикалів”, котрі підпорядковуються о. Д.Сидору й одержують різнобічну підтримку з боку Росії. Факт розколу підтверджує і те, що так звані “магочісти” провели X Світовий конгрес русинів 4–7 червня 2009 р. у

Руському Керестурі (Сербія) і Петровці (Хорватія) [24], а проросійські “сидористи” провели наприкінці квітня 2009 р. свій “Перший Світовий конгрес Подкарпатських Русинів” у чеському м. Пардубіце.

Конфлікт визрів ще наприкінці 2007 р., коли один з активістів-радикалів закарпатських русинів І.Петровцій обізвав П.Р.Магочія “заокеанським брехачем і злодієм”. Він поширив в інтернеті заяву, у якій мовиться, що книга П.Р.Магочія “Народ нізвідки” (2006 р.) служить “роз’єднанню русинів” світу. Організовані “канацьким американтошем” світові конгреси русинів, твердив І.Петровцій, “не служать розвитку русинства”, натомість допомагають П.Р.Магочію “розкрадати зібрані русинською діаспорою гроші” [4].

У свою чергу, Світова рада русинів 4–6 лютого 2008 р. під час засідання в м. Бухарест категорично дистанціювалася від екстремістських заяв Сойму подкарпатських русинів [29]. На початку листопада 2008 р. П.Р.Магочій як голова Світового конгресу русинів спільно з головою Світової академії русинської культури С.Чепую засудили методи політичної боротьби прихильників о. Д.Сидора. Не відкидаючи “претензій до українського уряду за байдуже, а часто-густо упереджене ставлення до самої ідеї окремішності карпаторусинського народу”, лідери світового русинства звинуватили русинських радикалів в образливому ставленні до інших народів і держав, а також спробі за допомогою Росії досягнути ситуації на “зразок Закарпаття без України і без НАТО” [32].

П.Р.Магочій пропонував визнати, що до Європейського Союзу русини Закарпаття можуть потрапити лише як частина демократичної України, а тому міжнародній русинській спільноті та русинам Закарпаття слід усіляко вирішувати свої проблеми мирним шляхом і підтримувати зусилля України на шляху до європейської інтеграції [32].

Підсумовуючи, зазначимо, що П.Р.Магочій намагався створити наукову базу під політичні вимоги русинського руху, докладав зусилля до створення світових організаційних структур русинів. Однак ідеолог русинства виступає за еволюційну співпрацю з українськими органами влади й засуджує надмірний радикалізм. Його поміркована позиція яскраво проявилася у 2007–2010 рр., коли очолюваний П.Р.Магочієм Світовий конгрес русинів засудив антиукраїнську й проросійську русинську течію в Закарпатті під керівництвом о. Д.Сидора. Перспективи подальших досліджень політичного русинства вбачаємо у вивченні діяльності русинських організацій, їх стосунків з органами влади, організаціями національних меншин краю та зовнішніми чинниками.

1. Балега Ю. Відповідь професору Магочі: з приводу політичного шоу. Ужгород – Медзилаборце – Коцур і не тільки / Ю. Балега // Дзвін. – 1993. – № 1. – С. 88–96.
2. Белей Л. Дволикий Янус української історії, або несподівані варіації канадського автора / Л. Белей // Дзеркало тижня. – 2007. – 29 вересня. – С. 21.
3. Вахній О. Русини Закарпаття / О. Вахній // Персонал плюс. – 2007. – 22–28 березня. – С. 9.
4. Гвань І. Розкол серед русинських сепаратистів Закарпаття / І. Гвань. – Режим доступу : <http://www.xenodocuments.org.ua/poglyad/1022>. Сайт відвідано 2 жовтня 2010 р.
5. Закарпаття визнало русинів корінною національністю. – Режим доступу : <http://ua.proua.com/news/2007/03/07/183659.html>. Сайт відвідано 13 червня 2008 р.
6. Звернення V світового конгресу русинів (СКР) до органів державної влади України // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 2 / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 15–16.
7. Інформація голові Закарпатської обласної державної адміністрації // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 3 / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр ; уклад.-упоряд. М. П. Макара. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2003. – С. 65.
8. Когутов П. Лемки – невідрубна гілка українського народу / П. Когутов // Дзвін. – 1991. – № 5. – С. 154.
9. Красовський І. Міжнародна наукова конференція з лемківських проблем у Львові / І. Красовський // Дзвін. – 1991. – № 2. – С. 175–176.

10. Магочі П. Р. Нерішучість України призводить до екстремізму / П. Р. Магочі. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2008/11/12/84349/htm>. Сайт відвідано 12 листопада 2008 р.
11. Магочі П. Р. Познамкы: 6 Світовий конгрес русинів / П. Р. Магочі // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 3 / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр, уклад.-упоряд. М. П. Макара. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2003. – С. 56–61.
12. Магочій П. Р. “Я русин был, есмь и буду...”: виступи на Світових конгресах русинів / П. Р. Магочій ; [передм. В. Падяка]. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2005. – 68 с.
13. Магочій П. Р. Карпатські Русини / П. Р. Магочій. – Б. м. : Карпаторусинський научний центр, 2002. – 24 с.
14. Магочій П. Р. Русинський язык: дотеперь досягнути вислиди і задачі будучности / П. Р. Магочій // Русин. – Пряшів, 2006. – № 1–2. – С. 24–27.
15. Магочій П. Р. Зауваження, представлені на V-му Світовому конгресі русинів / П. Р. Магочій // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 2 / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 21–24.
16. Магочій П. Р. Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів / П. Р. Магочій. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – 120 с.
17. Майборода О. “Політичне русинство”: закарпатська версія периферійного націоналізму / О. Майборода. – К., 1999. – 25 с.
18. Макара М. Проблеми відродження русинів України / М. Макара // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 2. / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 29–31.
19. Макара М. П. Карпатські русини в контексті сучасного етнополітичного життя / М. П. Макара, І. І. Мигович // Український історичний журнал. – 1994. – № 1. – С. 117–128.
20. Мартин В. Русинська правда / В. Мартин // Дзеркало тижня. – 2008. – 16 лютого. – С. 3.
21. Масляний О. Гуцульська республіка: повернення із забуття / О. Масляний // За вільну Україну. – Л., 1991. – 31 січня. – С. 2.
22. Мигович І. Закарпаття: на зламі епох : статті, виступи, інтерв'ю / І. Мигович. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2008. – 384 с.
23. Мишанич О. То хто ж вони? До ідейних витоків новітнього “карпаторусинства” / О. Мишанич // Літературна Україна. – 1991. – 17 січня. – С. 7.
24. Найвекшы успіхи – в науці, освіті і видавельській роботі. – Режим доступу : http://www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_kongres.html#rezolucia_10. Сайт відвідано 2 жовтня 2010 р.
25. Одкрита війна Києва из Ужгородом через права русинов и русинського регіонального прапора – триколора // Подкарпатська Русь. – 2008. – 1–15 січня. – С. 1.
26. Павло Роберт Магочій. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Павло_Роберт_Магочій. Сайт відвідано 10.10.2010 р.
27. Піпаш В. Феномен регіонального сепаратизму в Закарпатті / В. Піпаш. – Мукачеве : Карпатська вежа, 2009. – 36 с.
28. План заходів щодо розв'язання проблем українців-русинів (Державний комітет України у справах національностей та міграції. – № 13-884/2 від 07.10.1996) // Архів автора. – С. 1–5.
29. Позіція Світової ради Русинів. – Режим доступу : http://www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_kongres.html#Главный_пункт_решения_СРР_Позиция_к_Декларации_Сойму_Подкарпатских_Русинов. Сайт відвідано 2 жовтня 2010 р.
30. Радевич-Винницький Я. Чи ошасливить Україну федералізація? / Я. Радевич-Винницький // Розбудова держави. – 1993. – № 6. – С. 60–64.
31. Русинська бисіда. Народна новинка. – Берегове, 1999. – Май. – Ч. 12. – С. 1.
32. Світовий Конгрес русинів відмежовується від екстремізму. – Режим доступу : <http://www.muкачеvo.net/ua/news/view/18298>. Сайт відвідано 2 жовтня 2010 р.
33. Шарга М. Національність “РУСИН”: аргументи і факти / М. Шарга // Руснацький світ : наук.-попул. збірник. Т. 2. / Русинське науково-освітнє т-во, Карпаторусинський наук. центр. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 60–63.
34. Режим доступу : <http://ogladach.com.ua/news/2008/6/10/196183.htm>. Сайт відвідано 13 червня 2008 р.

In this article the activity of an ideologist of one of the leading organizers of the rusism movement in Ukraine P.R.Mahochiy is being investigated. The author of the publication states that the ideology of the rusism movement is created artificially on the grounds of an ancient self-name of the Trans-Carpartian inhabitants.

Key words: *political rusism, separatism, national-democratic organization, autonomy, nationality, ethnos, region.*